

Quickscan Flora- en faunawet bouwlocatie aan de Lefertweg te Enschede

Drs. John Mulder

Ecologisch
Adviesbureau
Mulder

Foto omslag: Luchtfoto van perceel met beoogde bouwlocatie.

Colofon

Mulder,J.(2010): Quickscan Flora- en faunawet bouwlocatie aan de Lefertweg te Enschede.
Adviesbureau Mulder, Apeldoorn.

In opdracht van Bureau Takkenkamp.

Datum rapport: 30-03-2010.

Ecologisch Adviesbureau Mulder
Trekweg 70
7322HS Apeldoorn
telefoon: 055-3010085 / 06-30470511
e-mail: contact@ecologischadviesbureau.nl
internet: www.ecologischadviesbureau.nl

1 Inleiding

Aan de Lefertweg 55 te Enschede, gelegen in het kilometerhok met Amersfoortcoördinaten 252/465, bevindt zich een boerenerf een aantal oude schuren. In het kader van de Rood voor roodregeling worden twee schuren afgebroken en is de eigenaar Dhr. J. Lefers voornemens een woning te realiseren. Hiervoor is een herziening van het bestemmingsplan nodig. Problemen met de natuurwetgeving dienen te worden voorkomen.

In verband met de voorgenomen ingrepen is besloten tot het laten verrichten van een quickscan naar de huidige natuurwaarden en mogelijke conflicten met wettelijke regels op het gebied van natuur.

Ruimtelijke ingrepen vergen ten eerste toetsing aan de *Flora- en faunawet* (soortbescherming) en daarnaast is in voorkomende gevallen een voortoets t.b.v. de *Natuurbeschermingswet* (Natura 2000-gebied) en toetsing t.b.v. de *Ecologische hoofdstructuur* (gebiedsbescherming) gewenst.

Luchtfoto met bouwlocatie (rood omcirkeld).

2 Wetgeving

2.1 Soortbescherming

2.1.1 Flora- en faunawet

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) omtrent artikel 75 is gepubliceerd in het Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 501 op 19 oktober 2004 en is op 23 februari 2005 van kracht geworden. Dit houdt in dat de Flora- en faunawet meer mogelijkheden biedt voor het verkrijgen van vrijstellingen, mits aan voorwaarden wordt voldaan. In de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld in drie tabellen, elk met hun eigen beschermingsregime, en worden vogels apart behandeld.

De volgende drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

Categorie 1:

Hieronder vallen de zogenaamde tabel 1-soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van een bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen. Als hier niet aan voldaan is, moet er een ontheffingsaanvraag worden gedaan, waarbij getoetst wordt volgens het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van in standhouding van de soort' (de zgn. lichte toets).

Categorie 2:

Hieronder vallen de zgn. tabel 2-soorten: middelhoog beschermde soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling wordt verleend, maar waarvoor eerst een gedragscode moet worden opgesteld. Deze gedragscode wordt door de sector of de ondernemer opgesteld, en door de minister van LNV getoetst. Totdat deze gedragscode is goedgekeurd zal voor soorten uit deze categorie ontheffing aangevraagd moeten worden.

Categorie 3:

Hieronder vallen de zgn. tabel 3-soorten. Dit zijn striktbeschermden soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van bovengenoemde AMvB, alsmede soorten die voorkomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en die daardoor een strikte bescherming genieten. Vleermuizen vallen geheel in deze categorie. Van deze soortgroep zijn met name de vaste rust- en verblijfplaatsen en de vliegroutes beschermd. Een ontheffingsaanvraag voor de onder deze categorie vallende soorten wordt getoetst aan drie criteria: 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang, 2) er is geen alternatief, 3) doet geen afbreuk aan de gunstige staat van in standhouding van de soort. Aan alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zgn. uitgebreide toets.

Zorgplicht

Voor soorten waarvoor een vrijstelling bestaat, blijft onverkort de *zorgplicht* van kracht, d.w.z. handelingen waarbij vermoed kan worden dat er nadelige gevolgen voor planten of dieren mee kunnen worden veroorzaakt, dienen zoveel mogelijk te worden nagelaten of te worden beperkt.

Vogels

Vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en worden in de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet apart behandeld. Alle vogels zijn beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. In de praktijk betekent dit dat met name het broedseizoen ontzien dient te worden aangezien juist in deze periode sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats vinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn, tenzij vaste verblijfplaatsen in het geding zijn die jaarrond van belang zijn. Deze soorten zijn genoemd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermden vogelnesten'. Speciale aandacht dient ook uit te gaan naar vogels, die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (zgn. categorie 5-soorten uit de Aangepaste lijst jaarrond beschermden vogelnesten). Deze zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen, bijvoorbeeld als in de directe omgeving geen alternatieven voorhanden zijn. Dat vergt een omgevingscheck.

Effectenbeoordeling

Wanneer er beschermden soorten in een gebied zijn aangetroffen, zal men moeten onderzoeken wat voor effecten de voorgenomen handelingen/acties hebben op de aanwezige soorten en biotopen (effectenstudie). Als uit de effectenstudie blijkt dat er handelingen gaan plaatsvinden die nadelige gevolgen hebben op de aanwezige beschermden soorten, is een aanvraag ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en Faunawet aan de orde bij de Dienst Regelingen van LNV. Daarbij zal in beeld moeten worden gebracht hoe de voorgenomen werkzaamheden zodanig worden aangepast dat dergelijke gevolgen niet of in mindere mate zullen optreden.

2.1.1 Rode Lijst

Middels een ministerieel besluit houdende vaststelling Rode Lijsten flora en fauna uit 2004 worden soorten opgesomd die verdwenen, ernstig bedreigd, kwetsbaar of gevoelig zijn en waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed voor de instandhouding.

De status van een soort op de Rode Lijst geeft een indicatie van de kwetsbaarheid van de soort. Afname van de populatieomvang en het verspreidingsgebied zal bij kwetsbare soorten

eerder tot significante effecten op de staat van instanthouding leiden dan bij algemene soorten.

Provinciaal beleid kan tevens van belang zijn bij de planvorming. Dit kan inhouden, dat activiteiten met negatief effect op Rode Lijstsoorten volgens het zogenaamde "compensatiebeginsel" alleen kunnen worden uitgevoerd als aangetoond is dat er geen alternatieven zijn, en/of sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang voor de werkzaamheden en/of negatieve effecten zoveel mogelijk worden gemitigeerd (verzacht) en de resterende negatieve effecten worden gecompenseerd.

2.2 Gebiedsbescherming

Het beschermen en in stand houden van bijzondere gebieden in Nederland is opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1988, die per 1 oktober 2005 van kracht is. Hiernaast heeft de overheid het doel

2.2.1 Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet geeft uitvoering aan de Europese richtlijnen, zoals de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Gebieden worden aangewezen als Speciale Beschermingszone, de zogenaamde Natura 2000-gebieden. Tevens zijn in deze wet de eerder beschermde Beschermde Natuurmonumenten opgenomen.

Voor Natura 2000-gebieden worden instandhoudingsdoelen geformuleerd. Handelingen die een negatieve invloed hebben op gebieden die binnen het netwerk vallen, worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Door middel van een vergunningstelsel wordt een zorgvuldige afweging gewaarborgd.

2.2.2 Ecologisch Hoofdstructuur

De Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een netwerk van gebieden dat planten- en diersoorten instaat stelt zich door en tussen verschillende natuurgebieden te verplaatsen. Het netwerk moet voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat gebieden hun ecologische waarde verliezen. De EHS is onderdeel van een Europees ecologisch netwerk en bestaat uit kerngebieden (Natura 2000-gebieden, Beschermde Natuurmonumenten en Wetlands) of verweven gebieden (gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur) die onderling verbonden worden via ecologische verbindingzones. Dit zijn stroken en stukjes natuur die verspreid liggende natuurgebieden met elkaar verbinden. De Ecologische Hoofdstructuur is daarmee te beschouwen als de ruggengraat van de natuur. Negatieve invloed op de werking van een verbinding dient vermeden en gecompenseerd te worden, zodat het netwerk niet verslechtert.

3 Consequenties voor het plangebied

3.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet is op soorten gerichte regelgeving en altijd van toepassing bij ruimtelijke ingrepen. Beoordeeld moet worden of er significante effecten te verwachten zijn op individuen, populaties of vaste verblijfplaatsen van in de wet genoemde soorten.

3.1.1 Onderzoeksopzet

Een onderzoek naar mogelijke problemen met deze wet begint gewoonlijk met een zogenaamde quickscan. In een quickscan Flora- en Faunawet wordt aan de hand van bestaande informatie voor de locatie en directe omgeving (bronnenonderzoek) en waarnemingen tijdens een veldbezoek een inschatting gemaakt van mogelijke significante effecten op beschermde plant- en diersoorten. Hierbij wordt ook gekeken naar habitatsgeschiktheid en bestaande kennis van de regionale verspreiding van planten en dieren. De combinatie van informatie uit gegevensbestanden aangevuld met actuele veldgegevens biedt de beste basis voor een voorlopige effectbeoordeling. Voorkomen of verwacht voorkomen van beschermde soorten dient gerealiseerd te worden aan de betekenis van de locatie voor het duurzaam voortbestaan van de soort of populatie.

3.1.2 Bronnenonderzoek

Historische gegevens zijn vaak op basis van uurhok (5x5km). Gedetailleerdere data zijn vaak bekend bij PGO's en opvraagbaar bij het Natuurloket. Waarneming.nl is een andere bron van verspreidingsgegevens. Beoordeeld wordt of de beschikbare informatie voldoende actueel is en of deze een voldoende gedetailleerd beeld geeft van het voorkomen van beschermde soorten.

Natuurloket

Het Natuurloket geeft een eerste indruk van het voorkomen van beschermde soorten in het projectgebied (op basis van kilometerhokken) en de mate waarin het gebied al is onderzocht. Gedetailleerde gegevens kunnen tegen betaling bij Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's) worden opgevraagd.

Het 'globaal rapport verspreiding beschermde en bedreigde soorten' van het Natuurloket (zie bijlage 1) geeft voor het kilometerhok aan, dat de soortgroepen vaatplanten, mossen, reptielen, amfibieën, dagvlinders en libellen goed zijn onderzocht. Er bevinden zich 1 laag beschermde en 4 hoger beschermde vaatplanten binnen het hok en maar liefst 12 soorten van de Rode Lijst planten. Twee Rode Lijst mossoorten zijn er bekend.

De zoogdieren staan aangegeven als slecht onderzocht. Niettemin blijken er 7 hoger beschermde soorten bekend, waarvan 6 vermeld in de Habitatrictlijn. Het gaat hier hoogstwaarschijnlijk om maar liefst 6 vleermuissoorten en de Steenmarter.

Vogels blijken in het geheel niet recentelijk (na 1996) onderzocht te zijn.

Reptielen zijn goed onderzocht en er zijn 2 hoger beschermde soorten bekend, waarvan 1 vermeld staat op de Rode Lijst (waarschijnlijk Hazelworm en Levendbarende hagedis).

Ook de amfibieën zijn goed onderzocht. Er wordt een aantal van 4 lager beschermde en 3 hoger beschermde soorten genoemd, waarvan 3 uit de Habitatrictlijn en 3 op de Rode Lijst

(drie van de vier soorten Boomkikker, Heikikker, Kamsalamander, Poelkikker).
Er blijkt 1 hoger beschermde vis voor te komen, waarschijnlijk Grote modderkruiper.
In het kilometerhok wordt ook een hoger beschermde dagvlinder genoemd, alsmede 6 soorten van de Rode Lijst.
Ten slotte worden nog 4 Rode Lijstsoorten van de soortgroep libellen vermeld.

Verspreidingsatlassen

Raadpleging van de nieuwe atlas "De amfibieën en reptielen van Nederland" leert dat Gewone pad, Boomkikker, Heikikker, Bruine kikker, Groene kikkercomplex (Bastaardkikker en Poelkikker), Kleine watersalamander, Kamsalamander, Hazelworm, Levendbarende hagedis en (iets verder weg) Adder bekend zijn uit de omgeving.

In de publicatie "De zoogdieren van Overijssel" is te vinden dat we met het voorkomen van de soorten Mol, Rosse vleermuis, Watervleermuis, Meervleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Baardvleermuis, Laatvlieger, Steenmarter, Ree, Eekhoorn, Muskusrat, Bosmuis en Konijn rekening moeten houden.

Op de openbare internetbron (digitale atlas) Zoogdieratlas.nl is te zien dat ook Egel, Bunzing, Das en Konijn te verwachten zijn.

Overige bronnen

Uit het gebied direct ten zuiden van Enschede, op relatief korte afstand van het plangebied, zijn zeer recentelijk (2009) waarnemingen (vangsten) en zelfs een verblijfplaats van de Bosvleermuis bekend geworden. Deze soort was lange tijd onbekend uit Nederland.

3.1.2 Veldbezoek

Ten behoeve van een goed inzicht in de plaatselijke situatie en de gegevens van het bronnenonderzoek te kunnen interpreteren is op 23 maart 2010 een veldbezoek gebracht aan de beoogde bouwlocatie. Er is gekeken naar planten en dieren in, op en rond de betreffende schuren en de bouwlocatie. Speciale aandacht ging hierbij uit naar jaarrond beschermde vogels, vleermuizen en Steenmarter.

De beoogde bouwlocatie is een kleine weide, omringd door wat ruigte (o.a. Bosbraam en Grote brandnetel). De weide wordt bemest en beweid en waarschijnlijk ook gemaaid. De vegetatie bestaat slechts uit algemene soorten van vochtige, stikstofrijke bodems. Beschermde planten werden niet aangetroffen en worden niet verwacht.

Aan diersoorten werden uitsluitend sporen (holen) van Veldmuis en Mol aangetroffen. Andere zoogdieren zullen ongetwijfeld ook voorkomen (Bosmuis, Rosse woelmuis of hier soms foerageren (Konijn, Haas, Ree, vleermuizen).

In de braamruigte die weide aan het veroveren is en die ongetwijfeld verwijderd of op zijn minst teruggedrongen zal worden bij de ingreep kunnen zangvogels gaan broeden.

Beschermde soorten uit overige soortgroepen worden hier op basis van aanwezig habitat niet verwacht.

Weilandje als beoogde bouwlocatie.

3.2 Gebiedsbescherming

Het plangebied ligt op enige honderden meters afstand van het Natura 2000-gebied "Buurserzand en Haaksbergerveen" (tevens Ecologische Hoofdstructuur).

De speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen: Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*, oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletea uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*, Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*, *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland, Actief hoogveen, Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is en Veenbossen. De speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG: Grote modderkruiper en Kamsalamander.

Op ruim vier kilometer afstand ligt het Natura 2000-gebied "Witte Veen".

Externe effecten zijn op basis van de voorgenomen herinrichting niet aan de orde aangezien de ingreep geen invloed kan hebben op aangewezen soorten of habitats.

De EHS kent geen externe werking. De onderzoekslocatie ligt niet binnen de begrenzing van de EHS. Hierdoor zal de werking van de EHS niet worden aangetast.

Begrenzing Natura 2000-gebied.

4 Effectenbeoordeling

4.1 Voorgenomen ingreep

Er bestaan plannen de aanwezige structuren, te weten een weide en omringende ruigte, te verwijderen om een woning te realiseren.

4.2 Te verwachten effecten

Effecten van ruimtelijke ingrepen kunnen bestaan uit het verstoren en/of doden van individuen en aantasting van kwaliteit en kwantiteit van leefgebied, isolatie van populaties e.d. Bij een beoordeling dient ook de omgeving betrokken te worden.

Realisatie van de voorgenomen plannen brengt in principe vernietiging van bestaande structuren met zich mee en daarmee kans op een grote mate van verstoring en vernietiging van leefgebied van alle eventueel aanwezige beschermde soorten.

Vogels

Tijdens het veldbezoek werden geen vogels waargenomen op of rond de weide. Verwacht wordt dat er in de omringende en binnen de ingreep vallende structuren wel vogels tot broeden zullen komen.

Het verstoren van broedende vogels en jongen, of het vernielen van nesten en eieren is verboden. In de meeste gevallen is een overtreding gemakkelijk te voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen te doen plaatsvinden.

Zoogdieren

De zeker aanwezige en te verwachten zoogdieren zullen negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Het gaat hierbij om soorten waarvoor een vrijstelling bestaat voor ruimtelijke ingrepen. Vleermuizen vallen niet onder deze vrijstelling. Het belang van de weide als foerageergebied voor vleermuizen wordt als gering ingeschat en er is ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de omgeving, waardoor significante aantasting van de functionaliteit van het leefgebied niet aan de orde is.

5 Conclusies en aanbevelingen

Onderhavig rapport dient beschouwd te worden als een quickscan Flora- en faunawet en geen uitvoerig onderzoek. Geconcludeerd wordt dat problemen gerelateerd aan deze wet zich mogelijk voor zullen doen bij het zonder meer ten uitvoer brengen van geplande activiteiten.

Mogelijke problemen doen zich voor bij de aanwezigheid van broedplaatsen van vogels.

Om problemen met broedende vogels te voorkomen moeten maatregelen ter voorkoming van negatieve effecten genomen worden.

Bouw en voorbereidende werkzaamheden dienen daarom plaats te vinden buiten de periode van nestbouw, broeden en grootbrengen van de jongen. Voor de te verwachten vogelsoorten kan de periode buiten half maart-half juli aangehouden als veilige periode voor werkzaamheden.

Ontheffingaanvraag voor overtreding van verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet ten aanzien van het verstoren van vaste rust- of verblijfplaatsen is niet noodzakelijk, vooropgesteld dat er wordt voldaan aan bovengenoemde randvoorwaarden.

6 Bronnen

Bode, A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger (1999): De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (2009): De Amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey-Nederland. Leiden.

Delft, J. van & A. de Bruin (2010): Waarnemingenoverzicht 2007 en 2008. RAVON 34 11(4): 61-80.

Bijlage 1. Gegevens Natuurloket (17-03-2010)

Rapportage voor kilometerhok X:252 / Y:465								
Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten	1	4			12	goed	-	1975-2007
Mossen					2	goed	0%	1997-2007
Korstmossen						niet		1992-2007
Paddestoelen						slecht		1992-2007
Zoogdieren		7		6		slecht	51-100%	1997-2007
Broedvogels						niet		1996-2007
Watervogels						niet		96/97-06/07
Reptielen (#)		2			1	goed	26-50%	1992-2007
Amfibieën (#)	4	3		3	3	goed	51-100%	1992-2007
Vissen		1				redelijk	51-100%	1992-2007
Dagvlinders		1			6	goed	51-100%	1998-2008
Nachtvlinders						redelijk		1980-2008
Libellen					4	goed	1-10%	1993-2007
Sprinkhanen					0	goed		1993-2007
Overige ongewervelden						slecht	11-25%	1993-2007